

EUROVISION VE LGBT: BİR AKTİVİST PLATFORMUNUN YÜKSELİŞİ

Bu yıl İsveç'in Malmö kentinde gerçekleştirilen 68. Eurovision Şarkı Yarışmasını İsviçre'yi temsil eden Nemo isimli non-binary (ikili cinsiyeti, yani yalnızca kadın ve erkek cinsiyeti olduğu gerçeğini reddeden) bir LGBT üyesi kazandı. Pembe tüylü bir ceket ve mini etek giyen bu adam, LGBT hareketini "sempatik" bir imajla yeniden dünya gündemine taşıdı. Ancak ne yazık ki Nemo, yarışmanın ilk LGBT figürü değil, muhtemelen son da olmayacak. Ona verilen birincilik bize sadece şu gerçeği hatırlatıyor: Eurovision baştan başa bir LGBT organizasyonudur.

Eurovision'un Yapısı

Eurovision Şarkı Yarışması, Avrupa Yayın Birliği (EBU) tarafından düzenlenen bir organizasyon olarak biliniyor. Ancak 1950 yılında kurulan ve Soğuk Savaş döneminden sonra Avrupa ülkelerini yeniden bir araya getirmeyi ve kültürel değerleri yaşatmayı hedefleyen EBU, günümüzde LGBT'nin özel yayın platformu haline gelmiş durumda. Birliğin resmi internet sitesinde yer alan bilgilere göre EBU, "Çeşitlilik, Eşitlik ve Kapsayıcılık" (Diversity, Equality & Inclusion; DEI) programı olarak bilinen ve LGBT görünürlüğüne destek sunan DEI politikasını takip ediyor.

Politikaların uygulanıp uygulanmadığını denetlemek amacıyla bir "DEI Yönlendirme Grubu" da kuruluyor. Bu grup, EBU üyelerini "kapsayıcılık" üzerine strateji geliştirmeleri konusunda desteklemekle görevlendiriyor. Üç ayda bir toplanan grubun ilgilendiği kategoriler içerisinde "cinsiyet eşitliği" ve "cinsiyet çeşitliliği" maddeleri yer alıyor.[1]

DEI ilkelerine sahip kuruluşlar LGBT ideolojisini benimser ve günlük işleyiş, stratejik planlar veya kurum içi düzende LGBT görünürlüğünü artırmaya yönelik faaliyetler yürütür. Bu faaliyetler etkinlik, organizasyon, eğitim programı, LGBT kuruluşlarıyla iş birliği çalışmaları ve farkındalık kampanyaları gibi çeşitli şekillerde uygulanabilir. EBU'nun LGBT görünürlüğüne yönelik çalışmaları ise Eurovision yarışmasında kendini gösteriyor.

Her yıl yapılan ve zaman içinde diğer ülkelerin katılımıyla geniş çaplı bir organizasyon halini alan Eurovision'un finansmanı birkaç farklı kaynaktan sağlanıyor. Üyelik ücretleri, aidatlar, sponsorluk anlaşmaları, reklam gelirleri, katılım ücretleri ve bilet satışları gibi kaynaklar yarışmanın mali giderlerini karşılamaya yardımcı olsa da etkinliğe en büyük katkıyı şu beş ülke sağlıyor: Fransa, Almanya, İtalya, İspanya ve İngiltere.

Ayrıcalıklı ülke konumunda olan ve "Büyük Beşli" olarak adlandırılan bu ülkeler, yarışmada küme düşme sisteminden muaf tutuluyor. Ayrıca diğer ülkeler, yarı finalin ardından finale katılmaya hak kazanırken "Büyük Beşli" olarak tabir edilen grup direkt olarak finale katılabiliyor. Bu ülkelerin büyük finale direkt katılma nedeni organizasyona en fazla finansal katkıyı sağlamaları olarak gösteriliyor. Maddi çıkarlar doğrultusunda hareket ederek kimi ülkelere ayrıcalık tanıyan birliğin, LGBT temsiliyeti noktasında da benzer bir çıkar ilişkisi kurduğunu söylemek mümkün.

Eurovision'un LGBT Görünürlüğüne Katkısı

Bu yılki yarışmada, non-binary olduğunu söyleyen bir erkeğin birinci seçilmesinin ardından akıllarda tek bir soru beliriyor: Eurovision nasıl LGBT aktivisti bir organizasyona dönüştü? Bu durum yavaş ama istikrarlı bir şekilde gerçekleşti. İlk LGBT temsiliyeti, 1961 yılında yarışmayı kazanan Lüksemburg temsilcisi Jean-Claude Pascal'dan geldi.

Kendisi de eşcinsel olan Pascal'ın "Biz Aşıklar" isimli şarkısı esasen eşcinsel bir çiftin ilişkisini ele alan bir şarkıydı. Çiftin eşcinsel olduğunu gizlemek için şarkı sözlerinde cinsiyet belirten ifadelerden özellikle kaçınıldı. O dönem Avrupa'da eşcinsellik kabul görmüyordu. 1997 yılına gelindiğinde ise, İzlanda'yı temsilen Paul Oscar isimli bir gey şarkıcıya sahne verildi.

Dana International

Eurovision'un ilk açık eşcinsel sanatçısı olan Oscar'dan sonra çok daha büyük bir adım atıldı ve ertesi yıl İsrail'i temsil eden Dana International isimli bir transseksüel birinci ilan edildi. Aynı yıl Time dergisi, onu dünyanın en önemli kişilerinden biri olarak seçti.[2] Uluslararası alanda trans görünürlüğü artıran bu hamleden sonra yarışmanın yapısı çok daha belirgin bir şekilde LGBT lehine değişti. LGBT hareketi için bu yarışma, queer teorisinin temsil edildiği ve verilmek istenen mesajın dünyaya kolaylıkla iletildiği bir platform haline geldi.

Queer teori ise cinsel sınırsızlık ve cinsiyetsizlik fikrini savunan, cinsiyet rollerini reddeden ve bunun toplumsal düzeyde yaygınlaştırılmasını amaçlayan bir ideoloji olarak biliniyor.

Zamanla sanatçılar, dansçılar, kostümler, sahne performansları, şarkı sözleri, bayrak politikaları vb. birçok alanda LGBT temsiliyeti artırıldı. Bu konuda sayısız örnek olduğu için en göze çarpan hamlelerden birkaçını değerlendirmekle yetinelim. Eurovision yarışmasının 2007 yılı galibi, Sırbistan'dan Marija Šerifović'ti. Takım elbisesi ile oldukça maskülen bir görünüm sergileyen Šerifović, sonraki yıllarda lezbiyen olduğunu açıkladı.

2014 yılında ise ilk defa bir drag queen (erkeklerin yoğun makyaj, peruk ve kostüm ile kadınlara benzemeye çalıştığı ve kadınları abartılı şekilde taklit ettiği bir tür gösteri sanatçısı) birinci seçildi. Conchita Wurst, namıdiğer "Sakallı kadın", Avusturya temsilcisi olarak katıldığı yarışmada uzun saçları, makyajı ve kadınsı kostümünün yanı sıra gür sakallarıyla dünya gündemine oturdu.

Wurst, ödöl için sahneye çıktığında: “Bu gece, barışa ve özgürlüğe inananlara adandı. Kim olduğunuzu biliyorsunuz. Biz bir bütünü ve durdurulamayız.” ifadelerini kullandı. Bu galibiyet, LGBT hareketini manşetlere taşıırken Rusya’dan gelen LGBT karşıtı düzenlemelere de meydan okuyordu. Bir önceki yıl Rusya, çocukları LGBT ideolojisinden korumak üzere “eşcinsel propaganda karşıtı yasa” tasarısını yürürlüğe sokmuştu. Söz konusu yasa, ülkede eşcinselliği teşvik edici faaliyetleri sınırlandıran emsal niteliğinde bir karardı ve Avrupa basınında büyük yankı uyandırmıştı.

Karardan bir yıl sonra ise Avrupa’nın kültür ve değerlerini yansıtan bir yarışmada Rus sanatçılar yuhalanırken eşcinsel bir drag queen birinciliği kazandı. Bu durum, platformun LGBT güdümünde hareket ederek dünyaya nasıl mesajlar verdiğini gözler önüne serdi. Organizatörler tarafından ısrarla apolitik olarak nitelendirilen yarışma esasen hiçbir zaman apolitik olmadı. Eurovision, LGBT meselesinde tarafını her zaman net bir biçimde belli etti.

Nitekim, 2013 yılında Finlandiya temsilcisi Krista Siegfriids'ın "Evlen Benimle" isimli şarkısı da, Finlandiya hükümetinin eşcinsel birliktelikleri meşrulaştırmayı amaçlayan "evlilik eşitliği" yasasını reddetme kararını protesto ediyordu. O dönem sahneye gelinlikle çıkan Krista, erkek arkadaşından evlilik teklifi bekleyen bir kadının ağzından yazılmış gibi görünen bir şarkı seslendirdi.

Ancak kendisi, şarkının sonunda nedime rolündeki kadın dansçığı öptü. Yaptığı açıklamada şarkının politik olmadığını öne süren Krista, ülkesinin eşcinsel evliliğe izin vermediğini belirterek söz konusu performansını bu konu hakkındaki görüşünü yansıtmak üzere gerçekleştirdiğini söyledi.[3]

Son olarak, bu sene yarışmayı non-binary olduğunu söyleyen bir adamın kazanması da Avrupa ve Amerika'da gün yüzüne çıkan bir LGBT skandalını perdelemek için kullanıldı. Nemo'nun ışıltılı zaferi, bu yılın başlarında İngiltere'de patlak veren ve çocuk ve ergenlerde cinsiyet değiştirme uygulamalarıyla ilgili ciddi bir sağlık skandalını ortaya koyan Cass raporunun ardından geldi.

Söz konusu rapor, cinsiyet kliniklerinde çocuk ve ergenlere reçete edilen ergenlik engelleyiciler ve karşı cinsiyet hormonlarının uzun süreli etkilerine dair kanıt temelli bir araştırma olmadığını ortaya çıkardı. LGBT hareketinin iddia ettiği üzere sözde "trans çocuklar" için bir tedavi seçeneği olarak sunulan ilaçların faydalarına dair hiçbir kanıt yoktu.

Bu gelişmenin ardından İngiltere, 18 yaş altı için ilaç kullanımını yasaklarken, Belçika ve Hollanda'da çocuklara yönelik cinsiyet değiştirme uygulamalarının durdurulması çağrıları yapıldı. Trans aktivistler ise raporu hazırlayan bilim adamlarını tehdit ederek susturmaya çalıştı. LGBT hareketinin sebep olduğu tıbbi skandalın Avrupa ve Amerika basınında geniş yankı uyandırdığı ve buna bağlı olarak LGBT kuruluşlarının ciddi derecede destek kaybettiği bir zamanda, Avrupa'nın en büyük medya etkinliklerinden birinin LGBT'li bir adamı birinci çıkarması elbette tesadüf olarak görülemez. Geçmişteki örneklerle bakılarak bu seneki yarışmanın da, Cass raporunun ardından sarsılan güveni ve kaybedilen itibarı yeniden kazanmak üzere bir fırsat olarak değerlendirildiğini söylemek mümkün.

Bu bağlamda, bu seneki sahne performanslarında LGBT görünürlüğü bir hayli yüksek tutuldu. Organizasyonda sahne alan 37 sanatçıdan 8'i LGBT hareketini temsil ediyordu. Yarışmada İrlanda'yı temsil eden Bambie Thug, tıpkı Nemo gibi non-binary olduğunu açıkça ilan edenlerden biriydi.

Kendisini "queer cadı" olarak adlandıran Thug, trans bayrağı renklerinde bir kostüm giyerek LGBT hareketine desteğini açıkça gösterdi. Yarışmada altıncı olan Bambie Thug, medyaya verdiği demeçte yarışmanın birincisi Nemo ile gurur duyduğunu söyledi.

On yıllardır LGBT temsiliyetine destek veren etkinlik hakkında yorumlarda bulunan Thug: "Eurovision'un ne olduğunu söylemek istiyorum. Eurovision biziz! EBU değil. Eurovision'u Eurovision yapan şey yarışmacılar ve arkasındaki topluluktur. Dünya son sözü söyledi. Queerler geliyor, non-binaryler kazandı." ifadelerini kullandı. Bu açıklama, yarışmanın LGBT ile olan bağını göstermesi açısından oldukça önemli.

Yarışmada yer alan diğer LGBT'li sanatçılar da aktivist gündemleriyle dikkat çekiyor. Avustralya'yı temsil eden elektro pop grubu Electric Fields, queer olduklarını söyleyen iki erkekten oluşuyor. Kendilerini "iki kadınsı kardeş" olarak tanıtan ikili, "engelleri aşın" sloganını kullanıyor. Belçika temsilcisi Mustii de queer olduğunu ilan eden sanatçılardan. Kendisi Belçika'nın ünlü drag yarışmasında jüri üyeliği yapmasıyla da tanınıyor. İspanya'yı temsil eden rock grubu Megara ise dört üyeden oluşan bir grup ve baş vokalistleri lezbiyen olarak biliniyor. Birleşik Krallık'tan Olly Alexander ise gey, queer ve non-binary olduğunu söylüyor. Yarı çıplak erkek dansçıların birbirleriyle yakınlaşmalarına dayalı bir sahne performansı sergileyen şarkıcı, kişisel hayatında da güçlü bir LGBT aktivisti olarak tanınıyor. Danimarka adına şarkı söyleyen SABA isimli sanatçı ise eşcinsel bir kadın olmaktan gurur duyduğunu söylüyor. Litvanya'nın temsilcisi Silvester Belt ise biseksüel (hem kadınlara hem erkeklere ilgi duyan) olduğunu ilan eden bir isim. Gelineen noktada LGBT'yi yeniden dünya sahnesine taşıyan Eurovision için "LGBT Festivali", "Eşcinsel Olimpiyatları" ve "Eşcinsel Noeli" gibi adlandırmaların kullanılması şaşırtıcı değil.

Geçmişten günümüze her yıl ideolojinin varlığı kutlanmaya devam ediyor. Eurovision'un bayrak politikası da katılımcı ülkelerin bayraklarına ek olarak LGBT hareketini temsil eden bayrakların kullanımını serbest bırakıyor. Böylelikle tüm stadyumlarda gökkuşağı bayrakları dalgalandırılıyor. Bu durum, LGBT hareketinin ayrıcalıklı konumunu gözler önüne seriyor. LGBT'li izleyici oranlarının yüksek olduğu bu etkinlik LGBT'li olmasalar dahi ülke temsilcilerinin eşcinsel hayran kitlesini etkilemek adına destekleyici açıklamalar yapmasına veya karşı cinsin kılığına bürünerek (cross-dressing) gösteri sunmasına neden oluyor.

Yaşanan tüm bu gelişmeler gösteriyor ki Eurovision şarkı yarışması transların, eşcinsellerin, queer teorinin ve LGBT ideolojisine ait tüm değerlerin kitlelere ulaştırıldığı uluslararası bir organizasyondur.

Avrupa'nın baskıcı karakterinden izler taşıyan bu program, yalnızca kendi değer ve kültürünü ön plana çıkaran, bunlara uyum sağlanmasını bekleyen, uyum sağlamayanları yargılayan, ötekileştiren ve temsil hakkını elinden alan bir yayın organıdır. Kitlelere LGBT ideolojisini aşılarmayı hedefleyen program, bu çabasını her yıl biraz daha ileriye taşımaktadır.

Kaynaklar

[1] <https://www.ebu.ch/groups/diversity-equity-inclusion>, Erişim tarihi: 15.05.2024.

[2] <https://eurovision.tv/participant/dana-international-1>, Erişim tarihi: 15.05.2024.

[3] <https://eurovisionireland.net/2013/06/02/krista-siegfrids-my-lesbian-kiss-was-a-statement-on-finlands-ban-on-gay-marriage/>, Erişim tarihi: 15.05.2024.